

ROPS
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
w Zielonej Górze

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2024-2026

Zielona Góra 2024

Spis treści

Słownik skrótów	1
Wprowadzenie	3
1. Misja Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Współtwórcy – realizatorzy – interesariusze	5
2. Wizja rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim a unijna, krajowa i regionalna polityka publiczna	7
3. Cele Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i ich uzasadnienie	15
4. Struktura Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej	18
5. Zarządzanie Programem	25
6. Monitorowanie realizacji Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej	26
7. Źródła finansowania Programu	32
Załącznik nr 1 – podmioty ekonomii społecznej w województwie lubuskim	33

Słownik skrótów

CIS	centrum integracji społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	ekonomia społeczna
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej
LGD	lokalna grupa działania
LPRES	Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2024-2026
NGO	organizacje pozarządowe
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy
RKRES	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2023-2026

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością przedstawiamy aktualizację Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2024-2026. Program ten jest kontynuacją naszych dotychczasowych działań, mających na celu wspieranie i rozwijanie sektora ekonomii społecznej w regionie Lubuskim. Poprzedni program, obowiązujący do końca roku 2023, przyniósł wiele pozytywnych zmian i osiągnięć, które stanowią podstawę do dalszych działań.

Ekonomia społeczna odgrywa kluczową rolę w budowaniu zrównoważonego i inkluzywnego rozwoju gospodarczego, łącząc cele ekonomiczne z potrzebami społecznymi. Naszym celem jest stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw społecznych, spółdzielni, fundacji i stowarzyszeń, które wnoszą znaczący wkład w rozwój lokalnych społeczności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

W nowej edycji programu na lata 2024-2026, koncentrujemy się na kilku kluczowych obszarach. Przede wszystkim, chcemy zwiększyć udział podmiotów ekonomii społecznej w działaniach na rzecz społeczności lokalnej oraz wzmocnić współpracę międzysektorową, a także zwiększać świadomość społeczną na temat korzyści płynących z działalności społecznie odpowiedzialnej. Planowane są również działania mające na celu wsparcie finansowe i doradcze dla podmiotów ekonomii społecznej sprzyjające ich działalności a tym samym zwiększaniu zatrudnienia osób oddalonych od rynku pracy.

Serdecznie dziękujemy uczestnikom zespołu ds. aktualizacji Programu za ich uczestnictwo w tym procesie. Dziękujemy także wszystkim partnerom, instytucjom oraz osobom zaangażowanym w rozwój ekonomii społecznej w naszym regionie. Wasza energia i praca są nieocenionym wkładem w realizację celów tego Programu. Wierzymy, że dzięki wspólnym wysiłkom będziemy w stanie kontynuować pozytywne zmiany i jeszcze bardziej wzmocnić sektor ekonomii społecznej w województwie lubuskim.

Zapraszamy do zapoznania się z pełnym dokumentem oraz do aktywnego udziału w jego realizacji.

Z poważaniem

Agnieszka Krzaczkowska

Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze

Wprowadzenie

Dlaczego potrzebny jest nam Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej?

Program został napisany z myślą o ludziach. Przede wszystkim o tych, którzy z różnych powodów potrzebują wsparcia. Ale także o tych, którzy tego wsparcia udzielają lub chcą udzielać. Jest narzędziem, dzięki któremu ci pierwsi mają szansę na poprawę jakości swojego życia, a ci drudzy uzyskują środki i procedury pozwalające zwiększyć skuteczność społecznego oddziaływania. Program krok po kroku pokazuje w jaki sposób to robić i z jakich możliwości korzystać. Ekonomia społeczna nie jest jednak wyspą, na której spotykają się tylko dwie strony - wspierani i wspierający. Jest istotną częścią większej całości, formą aktywności obywatelskiej służącej wspólnemu dobru. W efekcie działań podejmowanych w jej ramach korzyści powinny osiągnąć zarówno społeczności lokalne jak i społeczność Regionu. Program łączy więc zadania pomiotów ekonomii społecznej i systemu wsparcia z celami szeroko rozumianej polityki społecznej i regionalnej.

Działanie na rzecz dobra wspólnego w ramach ekonomii społecznej polega na tym, że udzielanie i uzyskiwanie wsparcia nie jest jednostronne. Jest to relacja opierająca się na zasadzie wzajemności. Ci, którym udzielane jest wsparcie, są jednocześnie wspierającymi. Podmioty ekonomii społecznej, jak pokazują liczne przykłady, mobilizują mieszkańców do działania, oferują im pole do rozwijania aktywności, a przede wszystkim oferują usługi dopasowane do lokalnych i indywidualnych potrzeb. Program kładzie więc nacisk na lokalne zakorzenienie planowanych działań i współpracę międzysektorową.

Ekonomia społeczna jest ważnym instrumentem zmian społecznych, nie jest jednak czarodziejską różdżką, która automatycznie wywołuje oczekiwane efekty. Działania ukierunkowane na osiągnięcie oczekiwanych zmian mają złożony i długofalowy charakter, wymagają koordynacji i współpracy. Program wyjaśnia więc sposób organizacji pracy, podział odpowiedzialności i zadań. Współautorom Programu zależało na jego zwięzłości i prostocie. Jest on skonstruowany według zasady „od ogółu do szczegółu”. Zaczynamy od wskazania celów, misji i wizji, przechodząc stopniowo do działań, zadań i wskaźników, a następnie do kwestii finansowania i monitorowania działań. Program, z jednej strony, jest wyrazem dążeń i potrzeb wielu środowisk oraz instytucji reprezentowanych w Zespole roboczym do spraw opracowania LPRES, a z drugiej strony efektem realizacji wymogów formalnych wyznaczonych przez akty prawne i dokumenty strategiczne, w tym przez Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Jest więc efektem kompromisu między marzeniami a możliwościami.

Program powstawał w szczególnych warunkach społecznych i epidemiologicznych, które pojawiły się w związku z pandemią COVID-19. Kontekst tworzenia Programu, jak i dotychczasowe doświadczenia związane z realizacją poprzednich jego wersji nauczyły nas trzech rzeczy. Po pierwsze, że mimo trudności w przewidywaniu przyszłości, program rozwoju ekonomii społecznej ułatwia adekwatne i zintegrowane reakcje na nowe zagrożenia. Po drugie, że program pełni rolę istotnego punktu odniesienia dla jego twórców i użytkowników, przypominając o istocie ekonomii społecznej, o jej duchu. Po trzecie, że jest on wyróżnikiem i zwornikiem dla środowisk, organizacji i instytucji, które czują się odpowiedzialne za jego realizację.

W świetle założeń Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES), program regionalny powinien spełniać szereg wymogów: „Dokument ten powinien zawierać w szczególności spójną i logiczną strukturę celów i oczekiwanych efektów, jak również odpowiadające im wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu, zasoby finansowe niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów i rezultatów, obejmujące zarówno środki krajowe (samorządu terytorialnego, funduszy celowych i budżetu państwa), jak i europejskie, a także opis systemu zarządzania i monitorowania efektów, w tym w formie corocznego raportu o stanie ekonomii społecznej w regionach” (KPRES, s. 65). Na Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej należy więc patrzeć całościowo. Cele, działania, zadania i wskaźniki są ze sobą wzajemnie powiązane i zarazem podporządkowane realizacji wypracowanej wspólnie wizji. Korzystanie z programu przez poszczególnych beneficjentów ma prowadzić do zmian korzystnych dla najbardziej potrzebujących. Sama realizacja poszczególnych wskaźników, choć ważna, nie będzie powodem do satysfakcji, jeśli nie przybliży nas do oczekiwanego stanu jakim jest uczynienie z ekonomii społecznej narzędzia pozytywnych zmian w życiu mieszkańców województwa lubuskiego i tworzących go społeczności. Z myślą o nich przecież został napisany.

W imieniu zespołu roboczego do spraw opracowania LPRES

Joanna Frątczak-Müller, Mariusz Kwiatkowski

¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, Warszawa 2022, s. 65.ia LPRES

1. Misja Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Współtwórcy – realizatorzy – interesariusze

Misja LPRES jako czynnik identyfikacji z Programem

W toku prac nad Programem, zespół do spraw jego opracowania uznał, że z punktu widzenia integracji wysiłków różnych środowisk i potrzeby zwiększenia identyfikacji ludzi, organizacji i instytucji z wypracowanymi celami i zadaniami, potrzebne jest określenie jego misji. Misja Programu wskazuje współautorów, ich intencje, a przede wszystkim rolę jaką ma on do spełnienia. Misja została określona w następujący sposób:

MISJA PROGRAMU

PRZEDSTAWICIELE PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ I INSTYTUCJI WSPARCIA, ZAANGAŻOWANI W ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH, PREZENTUJĄ LUBUSKI PROGRAM ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ, JAKO EFEKT WSPÓŁPRACY INTERDYSCYPLINARNEJ.

MISJĄ PROGRAMU JEST ROZWÓJ EKONOMII SPOŁECZNEJ JAKO NARZĘDZIA POZYTYWNYCH ZMIAN W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM.

DZIĘKI PROGRAMOWI PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W ROZWÓJ EKONOMII SPOŁECZNEJ ZNAJĄ ZAKRES SWOJEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA REALIZACJĘ POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ. PROGRAM OKREŚLA WARUNKI SKUTECZNEJ REALIZACJI DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB I ŚRODOWISK, KTÓRE WYMAGAJĄ SZCZEGÓLNEGO WSPARCIA.

Współtwórcy Programu i proces jego tworzenia

Program był tworzony partycypacyjnie, interdyscyplinarnie i wieloetapowo. Partycypacyjność i interdyscyplinarność polegała na tym, że do udziału w tworzeniu Programu zaproszono reprezentantów wszystkich kategorii interesariuszy. Dzięki warsztatowej formie spotkań, każdy z uczestników mógł przyczynić się do tworzenia i uzgadniania treści Programu.

Partycypacyjny charakter prac programowych został wzmocniony dzięki przeprowadzeniu jesienią 2019 roku pogłębionej diagnozy na temat kondycji ekonomii społecznej w województwie lubuskim. Diagnoza uwzględniała doświadczenia, opinie i rekomendacje formułowane zarówno przez przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej jak i otoczenia, w tym samorządowców i instytucje wsparcia.

W opracowaniu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2026 wzięły udział następujące osoby:

- 1) Adamska Elżbieta – Urząd Statystyczny w Zielonej Górze
- 2) Fąferko Daniel – Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA
- 3) Frątczak-Müller Joanna – Uniwersytet Zielonogórski
- 4) Frost Romuald Cezary – Centrum Integracji Społecznej w Drezdenku
- 5) Górnicka Krystyna – Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego
- 6) Guhl Helena – Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „KRAĞ”
- 7) Hołubowska Agnieszka Katarzyna – Ośrodek Pomocy Społecznej Kostrzynie nad Odrą
- 8) Iwan Dominika Ewa – Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej
- 9) Karasińska Julita – Dom Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim, Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim
- 10) Kołkowska Dorota - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze
- 11) Krzaczkowska Agnieszka – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze
- 12) Maciejewska Aurelia – Ogólnopolski Związek Zawodowy Pielęgniarek i Położnych
- 13) Malecka Małgorzata – Departament Rozwoju i Innowacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego
- 14) Piosik Jakub – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze
- 15) Pyrka Sylwester – Spółdzielnia Socjalna „Zakład Aktywności Zawodowej”
- 16) Serba Anna – Fundacja na Rzecz Collegium Polonicum
- 17) Sokołowska Ewa – Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego
- 18) Szymczak Małgorzata – Szprotawski Zakład Aktywności Zawodowej
- 19) Tomczyk Aneta – Lubuski Urząd Wojewódzki
- 20) Wojciechowska Joanna – Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości.

² Jak osiągnąć efekt synergii? Diagnoza stanu ekonomii społecznej w województwie lubuskim, red. Dorota Bazuń, Joanna Frątczak-Müller, Anna Mielczarek-Żejmo, Mariusz Kwiatkowski, Zielona Góra 2019.

³ Uchwała Nr 367/5202/23 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 15 listopada 2023 roku w sprawie powołania Zespołu roboczego ds. opracowania Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2024-2026.

2. Wizja rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim a unijna, krajowa i regionalna polityka publiczna

Ekonomia społeczna nie jest celem samym w sobie, ale instrumentem oczekiwanych zmian. Wizja rozwoju ekonomii społecznej jest więc sprzężona z rozwojem Regionu i społeczności lokalnych. Jest częścią polityki publicznej, rozumianej jako „proces działań systemowych, realizowanych przez instytucje władzy publicznej (m.in. administrację rządową i samorządową) w celu rozwiązywania problemów w różnych obszarach życia społecznego oraz tworzenie optymalnych warunków rozwoju lokalnego i regionalnego”. Wypracowana przez zespół wizja kładzie nacisk na jej służebny charakter. Poza tym akcentuje istotną rolę tworzenia warunków dla rozwoju inicjatyw oddolnych, dopasowanych do lokalnych warunków i potrzeb mieszkańców. Wizja, która łączy interesariuszy ma następującą treść:

WIZJA ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

W 2026 ROKU EKONOMIA SPOŁECZNA W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM
BĘDZIE ISTOTNYM CZYNNIKIEM AKTYWIZACJI MIESZKAŃCÓW,
DZIĘKI ZDOLNOŚCI DO UDZIELANIA ZINDYWIDUALIZOWANEJ, SKUTECZNEJ POMOCY
OSOBOM W POTRZEBIE,
DO PODEJMOWANIA I ROZWIJANIA INICJATYW ODDOLNYCH,
DOSTARCZANIA WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH
ORAZ WZMACNIANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH.

PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ I INSTYTUCJE SYSTEMU WSPARCIA
BĘDĄ HARMONIJNIE I SYSTEMATYCZNIE WSPÓŁPRACOWAŁY
NARZECZ REALIZACJI WSPÓLNYCH CELÓW.

Przedstawiona wyżej wizja jest zgodna z najważniejszymi zasadami polityki społecznej przyjętymi przez Unię Europejską i kraje członkowskie, w tym Polskę, a także z treścią regionalnych dokumentów strategicznych.

1. Polityka społeczna Unii Europejskiej a wizja rozwoju ekonomii społecznej

Na pierwszy plan w polityce społecznej UE wysuwają się trzy ściśle ze sobą powiązane kwestie – spójność społeczna, aktywizacja zawodowa i społeczna oraz dostęp do usług publicznych.

⁴ Dominik Kozaczka, Polityki publiczne jako proces, „Zoon Politikon” 7, 2017, s. 5.

- Spójność społeczna

Z punktu widzenia celów polityki społecznej Unii Europejskiej, ekonomia społeczna powinna służyć wzmocnieniu spójności w skali międzynarodowej, regionalnej i lokalnej. W świetle analizy unijnej polityki społecznej w latach 1999-2019, kwestia spójności wysuwa się na pierwszy plan:

*Polityka spójności jest jedną z najważniejszych polityk UE pod względem zakresu, finansowania i ambicji. Chociaż historycznie jej cele były przede wszystkim związane ze wzrostem gospodarczym, można ją również uznać za najbliższą rzecz, jaką Unia ma do aktywnej polityki zatrudnienia i polityki społecznej, ponieważ najważniejszym instrumentem finansowym był i nadal jest Europejski Fundusz Społeczny.*⁵

- Aktywizacja zawodowa i społeczna

Do priorytetów Unii Europejskiej należą: wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane. Są one realizowane w ramach Celu Tematycznego 9 i zostały zawarte w Umowie Partnerstwa.

*Najważniejszym elementem interwencji EFS jest wspieranie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia z uwzględnieniem specyfiki wewnątrzregionalnej. Działaniami wspierającymi są poprawa adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw, przeciwdziałanie bierności zawodowej związanej ze stanem zdrowia oraz działania ułatwiające powrót na rynek pracy lub poprawę sytuacji zawodowej*⁶.

Koncepcja ekonomii społecznej jako instrumentu tworzenia miejsc pracy jest elementem szerszego, aktywizującego podejścia w polityce społecznej. Podejście to jest bliskie współtwórcom prezentowanej wizji. Opiera się ono, między innymi, na założeniu o potrzebie pobudzania aktywności obywatelskiej, wspierania słabszych grup społecznych przez aktywizację czy potrzebie zwiększenia efektywności zatrudnieniowej.⁷

⁵ Social policy in the European Union 1999-2019: the long and winding road, Edited by Bart Vanhercke, Dalila Ghailani and Slavina Spasova with Philippe Pochet, Brussels 2020, European Trade Union Institute (ETUI) and European Social Observatory (OSE), s. 170.

⁶ Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, styczeń 2020, s. 135.

⁷ Arkadiusz Karwacki, Marek Rymsza, Meandry upowszechniania koncepcji aktywnej polityki społecznej w Polsce, [w:] Grewiński Mirosław, Rymsza Marek (red.), Polityka aktywizacji w Polsce. Usługi reintegracji w sektorze gospodarki społecznej, WSP TWP, Warszawa 2011.

- Dostęp do usług publicznych

Jednym z priorytetów Unii Europejskiej w obszarze włączenia społecznego jest deinstytucjonalizacja, która ma polegać na odchodzeniu od opieki zorganizowanej w dużych placówkach i przechodzeniu do opieki opartej na pomocy środowiskowej.⁸

2. Wizja rozwoju ekonomii społecznej w świetle dokumentów krajowych

Dokumenty krajowe są istotnym punktem odniesienia dla tworzenia wizji rozwoju ekonomii społecznej w Regionie. Dokumentem o charakterze średniookresowym, w którym podkreśla się istotną rolę ekonomii społecznej jest **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, w której wskazano na potrzebę wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej (spółdzielczej). Zapowiedziano tam w szczególności:

*przygotowanie rozwiązań prawnych ułatwiających ich bieżącą działalność, a także premiowanie tych form działania w przypadku realizacji usług zleczanych przez administrację rządową i samorządową. Przygotowany zostanie mechanizm zachęt podatkowych dla ich rozwoju oraz zwiększenia skali działalności”.*⁹

Zwrócono też tam uwagę w szczególności na „poprawę dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych; wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej”.¹⁰

Najistotniejszym dokumentem jest Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES).

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES) jako kluczowy dokument dla rozwoju ekonomii społecznej

KPRES stanowi program rozwoju w rozumieniu art. 15 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324, z późn. zm.) i jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowionym w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjętej uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. oraz innych strategii rozwoju, przede wszystkim Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategii Sprawne Państwo. W KPRES zaprezentowano plany i działania realizowane przez administrację rządową na szczeblu krajowym oraz kompleksową strukturę systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Prezentowana w tym Programie wizja jest zgodna zarówno z długofalowym celem strategicznym KPRES jak i z jego celem głównym.

o Długofalowy cel strategiczny KPRES:

⁸ Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.

⁹ Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. poz. 260).

¹⁰ Tamże.

*Ekonomia społeczna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego.*¹¹

o Cel główny KPRES:

*Do roku 2030 podmioty ekonomii społecznej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług społecznych.*¹²

- Rozwój lokalny jako cel ekonomii społecznej

Wizja rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim w zakresie ukierunkowania działań na rozwój lokalny jest zgodna nie tylko z założeniami zawartymi w dokumentach formalnych, ale także z „duchem” ekonomii społecznej. Dobrze został on wyrażony w Manifeście Ekonomii Społecznej, gdzie podkreśla się jej lokalny – wspólnotowy charakter.¹³ Manifest mówi o istotnej roli relacji między ludźmi, organizacjami i instytucjami w społecznościach lokalnych. Relacje te mają służyć nie tylko trafniejszemu definiowaniu lokalnych problemów, ale też wspólnemu poszukiwaniu zasobów i skutecznych rozwiązań.¹⁴ Dlatego, między innymi Wizja tutaj prezentowana mówi o potrzebie przestrzeni dla realizacji inicjatyw oddolnych i wzmacnianiu społeczności. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 jako istotny punkt odniesienia

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 w podobny sposób opisuje preferowane tutaj podejście:

„Wspieranie rozwoju usług społecznych wymaga odpowiedniego zagospodarowania potencjału sektora ekonomii społecznej. Podmioty ekonomii społecznej najczęściej zakorzenione w lokalnych społecznościach, świadczą usługi odpowiednio dopasowane do indywidualnych potrzeb, jednocześnie wykorzystując zasoby tej wspólnoty. Warunki te sprzyjają pełniejszemu uczestnictwu osób korzystających z usług w życiu społeczności lokalnej, co z kolei jest istotnym elementem procesów deinstytucjonalizacji. Ponadto wspieranie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji usług społecznych sprzyja także tworzeniu miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co jest dodatkową, obok realizacji samej usługi społecznej korzyścią także dla lokalnej społeczności. Z tych względów konieczne jest nie tylko włączenie podmiotów ekonomii społecznej do

¹¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, Warszawa 2022, s. 17.

¹² Tamże.

¹³ Manifest Ekonomii Społecznej, Gdańsk, 27 czerwca 2008, s. 2.

¹⁴ Tamże.

realizacji usług społecznych, ale również stałe wzmocnianie ich zdolności do realizacji takich zadań”.¹⁵

Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)

Przedstawiona w Strategii wizja roli ekonomii społecznej w rozwoju usług lokalnych jest spójna z ideą deinstytucjonalizacji.

Z uwagi na swój oddolny charakter i lokalne zakorzenienie podmioty ekonomii społecznej są, obok samorządów, kluczowym elementem systemu zapewniającego szeroki dostęp do usług społecznych świadczonych w sposób aktywizujący i angażujący społeczność lokalną.

Działalność podmiotów ekonomii społecznej w obszarze usług społecznych pozwala nie tylko uzupełniać samorządową ofertę, ale również wspiera proces diagnozowania realnych potrzeb odbiorców oraz dostosowania do nich prowadzonych działań, a także aktywizować społeczność lokalną w sprawach jej bezpośrednio dotyczących. W rezultacie ostateczni odbiorcy mają dostęp do usług odpowiadających na ich konkretne i indywidualne potrzeby, sprzyjających jednocześnie włączaniu się w życie społeczności lokalnej i świadczonych przez zakorzenione w niej podmioty.

Istotnym wyzwaniem jest stworzenie warunków pozwalających na jeszcze silniejsze włączenie podmiotów ekonomii społecznej w rynek usług społecznych. Pozwoli to na zaspokajanie potrzeb wspólnot lokalnych i ich mieszkańców przy jednoczesnym wzmocnieniu PES realizujących funkcje reintegracyjne wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy w społeczności lokalnej, a tym samym ograniczenia ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.¹⁶

3. Wiodąca rola samorządu terytorialnego w rozwoju ekonomii społecznej

W świetle KPRES wiodącą rolę w zakresie wspierania ekonomii społecznej pełnią samorządy województw.¹⁷ Do zadań samorządów województwa należy, między innymi, przygotowanie, realizacja i monitorowanie Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, przyjmowanego przez zarząd województwa, uwzględniającego regionalną specyfikę i uwarunkowania, a także kierunki rozwoju ekonomii społecznej wyznaczone na szczeblu krajowym; uczestnictwo w konsultowaniu programów oraz innych dokumentów w zakresie ekonomii społecznej i solidarnej, służące realizacji umowy partnerstwa; koordynowanie

¹⁵ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 przyjęta uchwałą nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. (M.P. poz. 843), s. 81.

¹⁶ Strategia rozwoju usług społecznych, polityki publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) przyjęta uchwałą nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. (M.P. poz. 767), s. 82-83.

¹⁷ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, Warszawa 2022, s. 64.

rozwoju usług społecznych użyteczności publicznej w województwie; wspieranie partnerskiej współpracy gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej i solidarnej, zwłaszcza w zakresie wspólnego programowania, realizacji i monitorowania lokalnej polityki rozwoju społecznego; opiniowanie, monitorowanie i ewaluacja jakości usług wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej, świadczonych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej.¹⁸

Prezentowana tutaj wizja jest w dużej mierze efektem takiego właśnie zaangażowania samorządu województwa lubuskiego, a szczególnie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (ROPS) w Zielonej Górze, jako jednostki odpowiedzialnej za koordynację działań związanych z ekonomią społeczną. ROPS jest organizatorem spotkań i konsultacji służących wypracowaniu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Oprócz wymienionych wyżej dokumentów strategicznych programowych, opiera się także na przesłankach zawartych w dokumentach regionalnych.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Jednym z celów strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego jest *Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi obejmujący, cel operacyjny 2.2: Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów.*

Strategia wskazuje kilka kierunków interwencji sprzyjających realizacji tego celu, a wśród nich takie, które bezpośrednio odnoszą się do ekonomii społecznej:

c. Wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym:

- wsparcie dla działalności podmiotów reintegracyjnych,
- realizowanie działań skierowanych na nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych i zawodowych, zaradności oraz samodzielności,
- eliminowanie barier, na które napotykają osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym,
- wspieranie kształcenia i zabezpieczenia socjalno-bytowego imigrantom,
- działania wspierające i zachęcające osoby bierne zawodowo do trwałego powrotu na rynek pracy,
- przygotowanie uczniów niepełnosprawnych do wejścia na rynek pracy.

d. Koordynacja usług społecznych w regionie z wykorzystaniem narzędzi ekonomii społecznej.

e. Wzmocnienie i rozwój sektora ekonomii społecznej.¹⁹

¹⁸ Tamże, s. 64-66.

¹⁹ Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XXVIII/397/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 r.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021-2030

Strategia formułuje następujące cele:

- I. Poprawa jakości życia seniorów
- II. Doskonalenie systemu wsparcia dzieci i młodzieży
- III. Aktywna polityka prorodzinna
- IV. Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi
- V. Rozwój systemu wsparcia osób zależnych, w tym bezdomnych, opuszczających zakłady karne lub innych będących w kryzysie
- VI. Doskonalenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej
- VII. Wzmocnienie ekonomii społecznej jako czynnika aktywizacji mieszkańców oraz zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych.

Wymienione cele, a w szczególności cel VII znajdują bezpośrednie lub pośrednie odzwierciedlenie w Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Diagnoza społeczno-gospodarcza województwa lubuskiego, 2019

Diagnoza została opracowana przez Zespół roboczy do spraw Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego i stanowiła podstawę do aktualizacji tej strategii z perspektywą do 2030 r. W jednym z punktów diagnoza wprost odnosi się do ekonomii społecznej i jej znaczenia:

Potencjał podmiotów ekonomii społecznej rzadko był wykorzystywany przez jednostki samorządu terytorialnego. Relatywnie mała liczba podopiecznych i nierównomierne rozmieszczenie placówek wsparcia oferujących różne usługi powoduje występowanie obszarów o ograniczonych możliwościach wsparcia osób wykluczonych.²¹

Społeczna specyfika województwa lubuskiego polega, między innymi na tym, że nie ma ono długoletniej tradycji. Jest to jednak okoliczność, która pozwala budować tożsamość i wizję rozwoju w oparciu o planowanie wspólnej przyszłości. Lubuszan – jak pokazują analizy socjologiczne - w większym stopniu spaja i będzie spajało pragmatyczne niż romantyczno-symboliczne podejście do problematyki regionalnej. Jednym z przejawów takiego podejścia i ważnym zadaniem jest wspólna troska o jak najlepsze wykorzystanie funduszy unijnych.²² Ten atrybut Regionu przejawia się również w sferze programowania i realizacji działań w zakresie ekonomii społecznej.

²⁰ Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021-2030, s. 69-81.

²¹ Diagnoza społeczno-gospodarcza województwa lubuskiego, 2019, s. 19.

²² Dorota Bazuń, Mariusz Kwiatkowski, Lubuskie sieci inkluzji. Tożsamość regionalna – kapitał społeczny – aktywna integracja, Warszawa 2015, s. 37-38.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2023-2026²³

Wśród kierunków interwencji zawartych w Planie znajduje się rozwój sektora ekonomii społecznej jako realizatora usług społecznych kierowanych do:

- 1) rodzin z dziećmi,
- 2) osób starszych i ich rodzin,
- 3) osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym,
- 4) osób w kryzysie bezdomności i osób dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością, a także:
- 5) rozwój sektora ekonomii społecznej (w szczególności podmiotów reintegracyjnych) jako realizatora usług społecznych kierowanych do osób z niepełnosprawnościami i twórcy miejsc rehabilitacji i reintegracji społeczno-zawodowej.

RPDI zawiera również rekomendację podejmowania działań wspierających PES jako realizatorów usług społecznych w regionie, w tym poprzez m.in.: tworzenie miejsc pracy w PS świadczących usługi oraz tworzenie PS specjalizujących się w tym obszarze, budowanie partnerstw JST-PES, wsparcie doradcze w zakresie przygotowania ofert oraz wniosków aplikacyjnych o środki.

²³ Program przyjęty uchwałą 352/4962/23 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 29 sierpnia 2023 roku.

3. Cele Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i ich uzasadnienie

CEL NADRZĘDNY

W roku 2026 ekonomia społeczna stanowi ważny czynnik wzrostu zatrudnienia i spójności społecznej społeczności lokalnych województwa lubuskiego.

CEL GŁÓWNY

Do roku 2026 podmioty ekonomii społecznej staną się ważnym narzędziem aktywizacji i integracji mieszkańców oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej we wspólnotach lokalnych

REZULTAT NADRZĘDNY

Wzmocnienie ekonomii społecznej jako czynnika aktywizacji mieszkańców oraz zróżnicowanego rozwoju społeczności lokalnych.

CELE SZCZEGÓŁOWE

CEL 1

Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w działaniach na rzecz społeczności lokalnej

CEL 2

Wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy

CEL 3

Wzmocnienie potencjału ekonomii społecznej

Jak już wyżej zaznaczono, Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej powstawał w sposób partycypacyjny i wieloetapowo. Istotnym etapem było przygotowanie, przeprowadzenie i uwzględnienie w Programie diagnozy stanu ekonomii społecznej w województwie lubuskim.²⁴ Obszerny raport z badań zawiera szeroki zestaw danych oraz rekomendacji, które zostały uwzględnione przy tworzeniu Programu. W tym miejscu omawiamy tylko najistotniejsze jego ustalenia.

²⁴ Jak osiągnąć efekt synergii? Diagnoza stanu ekonomii społecznej w województwie lubuskim, Dorota Bazuń, Joanna Frątczak-Muller, Anna Mielczarek-Żejmo, Mariusz Kwiatkowski, Zielona Góra 2019.

W diagnozie zgromadzono dane, które były podstawą oceny kondycji ekonomii społecznej w Regionie, scharakteryzowano podmioty ekonomii społecznej, w tym podmioty reintegracyjne, ich zakres działania, stan i potencjały. Przedstawiono i poddano ocenie stan współpracy międzysektorowej oraz zadań realizowanych przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES w Zielonej Górze i LOWES w Gorzowie). Ustalono listę czynników i barier rozwoju lubuskiej ekonomii społecznej, zaproponowano przyjęcie określonych kierunków interwencji społecznej i sformułowano rekomendacje dla poszczególnych typów interesariuszy.

W tabeli nr 1 przedstawiono listę zidentyfikowanych dzięki diagnozie czynników i barier w rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim. Lista ta stała się jedną z istotnych przesłanek przyjętych w programie celów. Wskazuje ona, po pierwsze, że ekonomia społeczna potrzebuje wzmocnienia po to, by skutecznie służyć mieszkańcom i społecznościom lokalnym (cel główny). Po drugie, że trzeba poszerzyć przestrzeń dla aktywności podmiotów ekonomii społecznej w społecznościach lokalnych (cel szczegółowy nr 1). Po trzecie, trzeba ukierunkować działania na wzrost aktywności osób oddalonych od rynku pracy (cel szczegółowy nr 2) oraz wzmacniać podmioty w sposób bardziej elastyczny i zindywidualizowany (cel szczegółowy nr 3).

Tabela 1. Czynniki i bariery rozwoju ES w województwie lubuskim

Aspekty/Podmioty	Czynniki	Bariery
Podmioty reintegracyjne Centra integracji społecznej Kluby integracji społecznej Warsztaty terapii zajęciowej Zakłady Aktywizacji Zawodowej	Rozbudowana sieć podmiotów reintegracyjnych	Powoływanie CIS bez odpowiedniego rozpoznania lokalnych potrzeb Słabe powiązania między podmiotami reintegracyjnymi w sektorze ES Brak stałego finansowania – słaba kondycja finansowa podmiotów (CIS)
Przedsiębiorstwa społeczne	Wzrost liczby podmiotów w latach 2016-2018	Krótki okres działalności ponad połowy przedsiębiorstw społecznych i ich słaba kondycja (majątek, finanse, organizacja pracy) Ograniczona trwałość nowo powołanych podmiotów Małe zainteresowanie PS/PES świadczeniem usług społecznych (szczególnie w zakresie wsparcia seniorów)

Współpraca międzysektorowa	Przekonanie reprezentantów sektora ES o potrzebie współpracy międzysektorowej	Słabe przygotowanie podmiotów do współpracy z JST i przedsiębiorstwami komercyjnymi Słabe zainteresowanie współpracą ze strony JST (samorządów oraz instytucji im podległych) oraz przedstawicieli sektora biznesu
Działalność ROPS	Współkreowanie polityki społecznej i intensywne działania na rzecz koordynacji i promocji ES	Ograniczony wpływ na sytuację sektora i jego otoczenia
Działalność OWES	Aktywność w zakresie tworzenia nowych podmiotów i miejsc pracy	Ograniczona elastyczność w reagowaniu na potrzeby podmiotów
Działalność JST	Zwiększenie liczby zadań powierzanych PES	Niskie kwoty zamówień na usługi świadczone przez PES Krótkie terminy umów na realizację zadań
Działalność JOPS Ośrodki pomocy społecznej Powiatowe centra pomocy rodzinie	Uczestnictwo w projektach aktywizacyjnych	Niewielkie zainteresowanie współpracą z PES Małe zainteresowanie OPS i PCPR realizacją projektów z zakresu włączenia społecznego, finansowanych w ramach RPO - L2020

Źródło: opracowanie własne.

W diagnozie poszukiwano odpowiedzi na pytanie nawiązujące do nazwy projektu realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze „Jak osiągnąć efekt synergii?” Najkrótsza odpowiedź na to pytanie przedstawiona została w zakończeniu diagnozy i brzmi następująco:

Warunkiem osiągnięcia efektu synergii w zakresie rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim jest zwiększenie zaangażowania wszystkich interesariuszy, wzmocnienie wszystkich form współpracy wewnątrz- i międzysektorowej oraz podjęcie wspólnych działań na rzecz systematycznego i trwałego rozwoju.²⁵

²⁵ Tamże, s. 70.

4. Struktura Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej

W lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej wytyczono trzy priorytety. Za szczególnie istotne uznano położenie w nich nacisku na indywidualizację podejścia do rozwoju ekonomii społecznej zarówno w odniesieniu do osób jak i instytucji działających w jej sektorze. Wskazano w nich także konieczność dokładania starań na rzecz wspierania inicjatyw oddolnych oraz wspierania trwałej, wielopoziomowej współpracy. Priorytety dotyczą podstawowych warunków rozwoju ekonomii społecznej w regionach, mają więc charakter przekrojowy i odnoszą się do wszystkich wyznaczonych w Programie celów.

PRIORYTETY PRZEKROJOWE

1. Indywidualizacja podejścia do rozwoju ES.
2. Wsparcie działań oddolnych.
3. Wielopoziomowa i trwała współpraca.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cel szczegółowy I

Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w działaniach na rzecz społeczności lokalnej

Cel szczegółowy II

Wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy

Cel szczegółowy III

Wzmocnienie potencjału ekonomii społecznej

DZIAŁANIA

Działanie 1.1.
Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej

Działanie 2.1.
Rozwój zatrudnienia w sektorze ES

Działanie 3.1.
Kształtowanie pozytywnych postaw wobec ES

Działanie 1.2.
Wspieranie współpracy PES z JST w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego

Działanie 2.2.
Wzmocnienie sieci współpracy w zakresie skutecznej reintegracji

Działanie 3.2.
Wsparcie funkcjonowania systemu zarządzania w sektorze ES

Działanie 1.3.
Wzmocnienie roli podmiotów ekonomii społecznej jako realizatora usług społecznych

Działanie 2.3.
Podniesienie kwalifikacji i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES oraz wzrost konkurencyjności PS na rynku

Program jest realizowany poprzez wykonanie ośmiu działań przypisanych do trzech celów szczegółowych. Zostaną one spełnione dzięki przeprowadzeniu 20 zadań. Poniżej zamieszczono sekwencyjny opis celów przyjętych w LPRES w powiązaniu z działaniami, zadaniami i wskaźnikami mierzącymi poziom ich realizacji.

CEL SZCZEGÓŁOWY I

Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w działaniach na rzecz społeczności lokalnej

Rozwój ekonomii społecznej nie jest możliwy bez rozwijania inicjatyw lokalnych oraz usług użyteczności publicznej. Wymaga to działań animacyjnych, umożliwiających powstawanie podmiotów obywatelskich, wspierania ich rozwoju, tworzenia partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i partycypacji społecznej, skutkujących tworzeniem sieci kooperacji pomiędzy podmiotami ES a jednostkami samorządu lokalnego oraz wewnątrz sektora ES. Wzajemne relacje sektora ES z samorządem lokalnym wymagają bowiem zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączenia partnerów w realizację lokalnych usług użyteczności publicznej. Chodzi tu zarówno o stosowanie zamówień społecznie odpowiedzialnych przez jednostki samorządu lokalnego jak i umiejętność realizacji takich zadań przez PES. Do tak rozumianego współdziałania potrzebne jest przygotowanie wszystkich uczestników tego procesu.

Dobre warunki współpracy powstają w ramach trwałego świadczenia usług przez PES i wykorzystywania trwałych powiązań kooperacyjnych z JST. Służy im podpisywanie długookresowych umów o powierzenie lub wsparcie realizacja zadań publicznych. Sprzyja im także w realizacji zadań publicznych przez samorządy lokalne wykorzystywanie wieloletnich programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

DZIAŁANIE 1.1.

Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
1. Inicjowanie i wspieranie powstawania grup osób i instytucji, zamierzających rozpocząć działalność w formie podmiotu ekonomii społecznej	Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	4	15	18	40	OWES
2. Wspierane powstawania organizacji pozarządowych	Liczba NGO powstałych przy wsparciu OWES	5	10	10	25	OWES

3. Wspieranie uzyskiwania przez PES statusu przedsiębiorstw społecznych	Liczba PES posiadających status przedsiębiorstwa społecznego	30	50	70	70*	OWES/LUW
4. Zwiększanie kompetencji lokalnych liderów społecznych	Liczba liderów, którzy ukończyli Akademię Liderów Lokalnych	0	15	0	15	ROPS

DZIAŁANIE 1.2.

Wspieranie współpracy PES z JST w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
5. Upowszechnianie klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień wśród przedstawicieli JST oraz PES	Odsetek JST udzielających zamówień publicznych podmiotom ekonomii społecznej	15%	17%	20%	20%*	ROPS
	Osetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych	72%	73%	75%	75%*	ROPS
	Liczba zamówień dla PES, na realizację których przyznano premię społeczną	0	4	0	4	Fundacja Fundusz Współpracy
	Liczba PES korzystających ze wsparcia w przygotowaniu ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	6	12	12	30	OWES
9. Upowszechnianie i wdrażanie wieloletnich programów współpracy JST – NGO i wieloletnich umów zlecenia zadań	Liczba JST, które uchwałyły wieloletnie programy współpracy z NGO	6	8	10	10*	ROPS
	Liczba JST, które zawierają z PES długookresowe umowy na powierzenie lub wsparcie realizacji zadań	3	4	5	5*	ROPS
10. Programowanie współpracy JST – PES w zakresie realizacji usług społecznych	Liczba jednostek samorządu terytorialnego, które opracowały i realizują lokalne plany deinstytucjonalizacji usług społecznych	10	20	30	30*	ROPS

DZIAŁANIE 1.3.

Wzmacnianie roli podmiotów ekonomii społecznej jako realizatora usług społecznych

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
11. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w rozwoju usług społecznych	Liczba PES realizujących usługi społeczne z zakresu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością, aktywizacji zawodowej, usług w mieszkaniach wspomaganych, treningowych oraz mieszkaniach z usługami/ze wsparciem, reintegracji społeczno-zawodowej, usług zdrowotnych, opiekuńczych, a także wsparcia opiekunów faktycznych ²⁶	20	25	30	30*	OWES JST PES
	Liczba gmin zlecających realizację usług społecznych PES	5	10	15	15*	ROPS
12. Rozwój usług społecznych na terenach wiejskich	Liczba utworzonych gospodarstw opiekuńczych	0	2	1	3	LGD/PROW

* wartość wskaźnika liczona narastająco

CEL SZCZEGÓŁOWY II

Wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy

Jednym z czynników rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych jest współdziałanie prowadzące do tworzenia więzi pomiędzy nimi. Chodzi tu zarówno

²⁶ Zakres usług społecznych realizowanych przez PES zgodny z zakresem interwencji EFS+ wskazanym w Wytocznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027 w zakresie wsparcia usług społecznych realizowanych przez centra usług społecznych.

o tworzenie sieci wymiany myśli i dobrych praktyk, jak i więzi ekonomicznych wśród przedsiębiorstw społecznych. Może ono przyjąć postać sieci współpracy, partnerstw czy klastrów. Ich zadaniem jest wspieranie realizacji usług prozatrudnieniowych oraz usług użyteczności publicznej. Sieciowanie PES jest również ważne w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej. Gwarantuje bowiem przeprowadzenie reintegracji odpowiadającej potrzebom jej uczestników. Ułatwia także realizację działań pobudzających inicjowanie tworzenia nowych podmiotów i przedsiębiorstw społecznych (szkolenia czy doradztwo indywidualne i grupowe). Podstawową usługą z tym związaną jest realizacja działań edukacyjnych zarówno na rzecz zwiększania liczby miejsc pracy w sektorze ES jak i przygotowania kadr PES do stabilnego funkcjonowania na rynku lokalnym.

DZIAŁANIE 2.1.

Rozwój zatrudnienia w sektorze ES

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
13. Wsparcie tworzenia miejsc pracy w PS	Liczba miejsc pracy utworzonych w PS – dotacje OWES	0	100	100	200	OWES

DZIAŁANIE 2.2.

Wzmocnienie sieci współpracy w zakresie skutecznej reintegracji społeczno-zawodowej

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
14. Sieciowanie podmiotów reintegracyjnych, instytucji pomocy społecznej i rynku pracy oraz podmiotów ekonomii społecznej	Liczba zawiązanych/aktywnych partnerstw/porozumień międzysektorowych na rzecz ekonomii społecznej	2	4	6	6*	ROPS
15. Realizacja ścieżek reintegracji	Liczba OPS współpracujących przy realizacji ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	35	35	35	35	ROPS
	Liczba PUP współpracujących przy realizacji ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	6	6	6	6	ROPS
16. Rozwijanie/wzmacnianie systemu standaryzacji centrów integracji społecznej	Liczba zaktualizowanych koncepcji systemu standaryzacji CIS w województwie lubuskim	0	1	0	1	ROPS

DZIAŁANIE 2.3.

Podniesienie kwalifikacji i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
17. Realizacja zadań szkoleniowych oraz doradczych dla PES	Liczba zrealizowanych szkoleń/spotkań doradczych podnoszących kwalifikacje i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES	4	15	15	34	OWES
18. Rozwój usług wsparcia ekonomii społecznej poprzez dostęp do kompleksowego pakietu wsparcia doradczego i usługowego w ramach OWES (inkubacja, wsparcie biznesowe)	Liczba podmiotów ekonomii społecznej korzystających z oferty (doradczej/usługowej) OWES	14	20	20	54	OWES
	Liczba przeprowadzonych diagnoz monitorujących potrzeby PS	14	20	20	54	OWES

CEL SZCZEGÓŁOWY III

Wzmocnienie potencjału sektora ekonomii społecznej

Tworzenie silnych podmiotów ekonomii społecznej wymaga działań zwiększających kompetencje ich liderów oraz dostępu do usług wsparcia zwiększających zarówno zdolności zarządcze kadry (planowania finansowego i strategicznego, promocji, marketingu, zasobów ludzkich) oraz społecznych, jak budowanie współpracy w wymiarze lokalnym. Rozwój tych kompetencji wymaga istnienia wyspecjalizowanego systemu wsparcia, który będzie diagnozował potrzeby PES oraz dostarczał im wiedzy i rozwijał ich umiejętności na etapie działania przedsiębiorstw.

Dodatkowo należy podejmować działania na rzecz kształtowania pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i jej podmiotów w środowiskach lokalnych. Działanie to powinno być zbieżne z budowaniem trwałej współpracy pomiędzy podmiotami sektora publicznego, działającymi na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i stałym podnoszeniem kompetencji ich kadr, ponieważ rozwój ekonomii społecznej dokonuje się tam, gdzie istnieje zaufanie jako fundament wzajemnych relacji obywateli, instytucji i podmiotów we wspólnocie samorządowej.

DZIAŁANIE 3.1.

Kształtowanie pozytywnych postaw wobec ES

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
19. Przeprowadzenie kampanii społecznych oraz innych inicjatyw budujących pozytywny obraz sektora ES	Liczba zorganizowanych kampanii/targów/przeглядów w obszarze ES	2	1	1	4	OWES ROPS
20. Budowanie marki PES	Liczba PES nagrodzonych w konkursie Lubuski Włącznik. Lider biznesu społecznego	3	3	3	9	ROPS
	Liczba przedsiębiorstw nagrodzonych w konkursie Biznes Wrażliwy Społecznie	1	1	1	3	Fundacja na rzecz Collegium Polonicum

DZIAŁANIE 3.2.

Wsparcie funkcjonowania systemu zarządzania w sektorze ES

Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach			Wartość docelowa	Realizator
		2024	2025	2026		
21. Konsultowanie i opiniowanie regulacji prawnych w zakresie polityki społecznej i ekonomii społecznej	Liczba rekomendacji do zmian prawa w zakresie polityki społecznej i ekonomii społecznej przygotowanych przez Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej	0	1	0	1	RKRES
22. Budowanie trwałej współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rozwoju ES	Liczba spotkań ROPS/OWES ROPS/IZ ROPS/LGD	2	2	2	6	ROPS
23. Stałe podnoszenie kompetencji osób zaangażowanych w realizację polityki społecznej w obszarze ES	Odsetek JST objętych wsparciem (szkoleniami, doradztwem) w zakresie ES	15	30	45	45*	ROPS

* wartość wskaźnika liczona narastająco

5. Zarządzanie Programem

Realizacja Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej przewidziana jest na lata 2024-2026. Wymaga wdrażania działań o wymiarze prawnym, edukacyjnym, finansowym i organizacyjnym realizowanych przez czterech głównych partnerów procesu: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze i Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej. Wdrażanie Programu zostało oparte o trzy podstawowe mechanizmy. Należą do nich: organizacja procesu budowy sektora ES (koordynacja działań), zarządzanie wykonaniem zapisów Programu (realizacja LPRES), kontrolowanie wyników podejmowanych działań (monitoring i ewaluacja skuteczności realizacji Programu).

Na mocy zapisów Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej instytucją samorządu województwa lubuskiego odpowiadającą za koordynację i realizację Programu jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Jednostką zapewniającą instytucjonalne wsparcie dla działań operatora jest Wydział Koordynacji Włączenia Społecznego. Dysponuje on odpowiednim personelem do inicjowania i wdrażania projektów związanych z prowadzonym procesem wykonania Programu. Ponadto, ze względu na łatwość nawiązywania współpracy z partnerami tego procesu odgrywa kluczową rolę w inicjowaniu współpracy na rzecz procesu rozwoju ES w województwie lubuskim, stwarzając warunki dla osiągnięcia szerokiego partnerstwa i udziału różnych podmiotów w realizacji LPRES.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze odpowiada za realizację zadań z zakresu:

- organizacji i obsługi konsultacji społecznych, spotkań, konferencji i innych form udziału w dyskusji nad Programem podmiotów sektora ES i mieszkańców województwa lubuskiego,
- promocji Programu,
- realizacji wskaźników LPRES,
- rozwoju współpracy w sektorze ES i sieciowania jego podmiotów,
- inicjowania i organizowania dyskusji publicznych związanych z istotnymi fazami procesu realizacji założeń LPRES, bądź zmianami mogącymi wpłynąć na jego realizację z udziałem władz lokalnych i regionalnych, instytucji realizujących politykę regionalną, partnerów realizacji Programu,
- informowania o założeniach Programu na stronie internetowej projektu,
- opracowania aktualizacji Programu i tworzenie założeń dla kolejnego okresu programowania.

Podmiotem wspierającym zarządzanie procesem realizacji, w szczególności programowaniem i planowaniem procesu, jego realizacją i monitorowaniem jest Regionalny Komitet Ekonomii Społecznej. RKRES na aktualną kadencję został powołany Zarządzeniem nr 54/2023 Marszałka Województwa Lubuskiego z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie powołania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Lubuskiego. Trzyletnia kadencja aktualnego składu RKRES kończy się w październiku 2026 roku.

Kluczowymi aktorami rozwoju ekonomii społecznej w regionie są również ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. W województwie lubuskim funkcjonują dwa OWES-y realizujące projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze tworzy partnerstwo Fundacji na rzecz Collegium Polonicum z Lokalną Grupą Działania Zielone Światło Na jego obszar działania składają się powiaty zielonogórski, żarski, żagański, nowosolski, krośnieński (z wyłączeniem Gminy Maszewo, Gminy Gubin, Gminy Gubin o Statusie Miejskim) oraz Miasto Zielona Góra. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim tworzy partnerstwo złożone ze Stowarzyszenia wspierania Małej Przedsiębiorczości z siedzibą w Dobiegniewie, Stowarzyszenia Pracowników Służb Społecznych „Krań” oraz Stowarzyszenia „Zielona Dolina Odry i Warty”. Jego obszar działania obejmuje: Miasto Gorzów Wlkp., powiaty gorzowski, strzelecko-drezdenecki, międzyrzecki, słubicki, sulęciński, świebodziński, wschowski oraz gminy Maszewo, Gubin (gmina wiejska) i Gubin (gmina miejska) w powiecie krośnieńskim.

6. Monitorowanie realizacji Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej

Za monitorowanie Programu odpowiedzialny jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Monitoring będzie prowadzony przez cały okres realizacji Programu. Jego celem jest stałe zbieranie danych dające możliwość oceny postępów jego wdrażania i osiąganego stopnia realizacji celów. Drugim celem monitoringu jest charakterystyka systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim. Wyznaczone cele są efektem obowiązków wynikających z wdrażania programu i realizacji koordynacyjnej funkcji ROPS. W ramach monitoringu będą zbierane dane na poziomie regionalnym, ROPS jest również odpowiedzialny za jakość i agregację danych dostarczanych przez jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe. Podstawowym dokumentem monitoringu będzie raport roczny z realizacji wskaźników LPRES.

Raport będzie zawierać:

- opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej w Regionie,
- dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie na podstawie

wskaźników Programu,

- dane na temat stanu realizacji Programu,
- ocenę trwałości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej,
- rekomendacje w zakresie rozwoju ekonomii społecznej w Regionie.

Dane do raportu będą zbierane w stałym monitoringu dotyczącym działań realizatorów Programu oraz jego adresatów. Wśród najważniejszych źródeł wymienia się dane własne ROPS, statystyki prowadzone przez PUP, OWES, dane urzędu statystycznego, dane jednostek samorządów terytorialnych i jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Raport roczny będzie zatwierdzany przez Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Po zatwierdzeniu będzie przekazywany do konsultacji Regionalnemu Komitetowi Rozwoju Ekonomii Społecznej. W ramach współpracy z Komitetem będą opracowywane rekomendacje dotyczące realizacji Programu w kolejnych latach jego obowiązywania. Następnie Raport będzie przedstawiany Zarządowi Województwa Lubuskiego i publikowany na stronie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze.

Poniższa tabela zawiera informacje na temat wartości docelowych założonych rezultatów.

Tabela 2. Rezultaty działań realizowanych w ramach LPRES

DZIAŁANIE 1.1.

Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(1) Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	Sprawozdanie OWES	Zwiększenie liczby grup inicjatywnych, które wypracowały założenia dla utworzenia PES do 40. (Grupa inicjatywna to sformalizowana lub niesformalizowana grupa osób lub podmiotów, którą łączy wspólny cel: utworzenie PES i która dla realizacji tego celu podejmuje wspólne działania prowadzące do utworzenia PES).
(2) Liczba organizacji pozarządowych powstałych przy wsparciu OWES	Sprawozdanie OWES	Utworzenie 25 organizacji pozarządowych powstałych przy wsparciu OWES
(3) Liczba PES posiadających status przedsiębiorstwa społecznego	Roczne sprawozdania wojewody o którym mowa w art. 11 ustawy o ES lub elektroniczny wykaz przedsiębiorstw społecznych	Uzyskanie statusu przedsiębiorstwa społecznego w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 roku o ekonomii społecznej przez 70 podmiotów.

(4) Liczba liderów, którzy ukończyli Akademię Liderów Lokalnych

Raport ROPS

Do 2026 roku 15 osób ukończy Akademię Liderów Lokalnych realizowaną przez ROPS.

DZIAŁANIE 1.2.

Wspieranie współpracy PES z JST w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(5) Odsetek JST udzielających zamówień publicznych podmiotom ekonomii społecznej	Raport ROPS na podstawie danych JST i JOPS	Zlecanie zadań PES przez co najmniej 20% JST (w tym ich jednostki organizacyjne).
(6) Odsetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych	Raport ROPS na podstawie danych JST i JOPS	Stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych przez co najmniej 75 % JST (w tym ich jednostki organizacyjne).
(7) Liczba zamówień dla PES, na realizację których przyznano premię społeczną	Dane Fundacji Fundusz Współpracy	Premia społeczna to grant przyznany przez Fundację Fundusz Współpracy grantobiorcy tj. lokalnej JST (gminie lub powiatowi) na pokrycie części kosztów realizacji usługi społecznej, którą grantobiorca zlecił lub planuje zlecić PES. Do 2026 roku w województwie lubuskim zostaną przyznane 4 granty dla JST.
(8) Liczba PES korzystających ze wsparcia w przygotowaniu ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	Sprawozdanie OWES	Do 2026 roku 30 PES skorzysta ze wsparcia OWES w przygotowaniu ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego
(9) Liczba JST, które uchwaliły wieloletnie programy współpracy z NGO	Raport ROPS na podstawie danych JST	Do 2026 roku 10 JST uchwali fakultatywny wieloletni program współpracy jednostki samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie w rozumieniu art. 5a ust 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 571).
(10) Liczba JST, które zawierają z PES długookresowe umowy na powierzenie lub wsparcie realizacji zadań publicznych	Raport ROPS na podstawie danych JST i JOPS	Do 2026 roku 5 JST będzie zlecać organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie realizację zadań publicznych na podstawie umów wieloletnich, tj. zawartych na czas realizacji zadania przekraczający 1 rok

(11) Liczba jednostek samorządu terytorialnego, które opracowały i realizują lokalne plany

Raport ROPS na podstawie danych JST

Do 2026 roku 20 JST przyjmie lokalne (gminne i powiatowe) plany deinstytucjonalizacji usług społecznych. Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) wśród kluczowych działań na rzecz procesu deinstytucjonalizacji wymienia opracowanie lokalnych (gminnych i powiatowych) planów deinstytucjonalizacji usług społecznych.

DZIAŁANIE 1.3.

Wzmacnianie roli podmiotów ekonomii społecznej jako realizatora usług społecznych

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(12) Liczba PES realizujących usługi społeczne z zakresu z zakresu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością, aktywizacji zawodowej, usług w mieszkaniach wspomaganych, treningowych oraz mieszkaniach z usługami/ze wsparciem, reintegracji społeczno-zawodowej, usług zdrowotnych, opiekuńczych, a także wsparcia opiekunów faktycznych	Sprawozdanie OWES oraz raport ROPS na podstawie danych JST i PES	Do roku 2026 30 PES będzie realizatorem usług społecznych. Zakres usług społecznych realizowanych przez PES ma być zgodny z zakresem interwencji EFS+ wskazanym w Wytocznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027 w zakresie wsparcia usług społecznych realizowanych przez centra usług społecznych.
(13) Liczba gmin zlecających realizację usług społecznych PES	Raport ROPS na podstawie danych JST i JOPS	Do roku 2026 15 gmin zleci PES realizację usług społecznych. Zakres usług społecznych realizowanych przez PES ma być zgodny z zakresem interwencji EFS+ wskazanym w Wytocznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027 w zakresie wsparcia usług społecznych realizowanych przez centra usług społecznych.
(14) Liczba utworzonych gospodarstw opiekuńczych	Dane Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego	Do 2026 roku powstaną 3 gospodarstwa opiekuńcze w ramach realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

DZIAŁANIE 2.1.
Rozwój zatrudnienia w sektorze ES

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(15) Liczba miejsc pracy utworzonych w PS	Sprawozdanie OWES	Do roku 2026 powstanie 200 miejsc pracy w PS w wyniku udzielnych dofinansowań.

DZIAŁANIE 2.2.
Wzmocnienie sieci współpracy w zakresie skutecznej reintegracji społeczno-zawodowej

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(16) Liczba zawiązanych/aktywnych partnerstw/porozumień międzysektorowych na rzecz ekonomii społecznej	Raport ROPS	Do 2026 roku podmioty i instytucje zaangażowane w rozwój ekonomii społecznej zawrą 6 partnerstw/porozumień międzysektorowych na rzecz ekonomii społecznej (mają to być porozumienia zawarte w danym roku monitoringu lub aktywne w okresie obowiązywania Programu tj. 2024-2026).
(17) Liczba OPS współpracujących przy realizacji ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	Raport ROPS na podstawie danych JOPS	Do roku 2026 trzydzieści pięć OPS będzie realizowało ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej.
(18) Liczba PUP współpracujących przy realizacji ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	Raport ROPS na podstawie danych PUP	Do roku 2026 sześć PUP będzie realizowało ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej.
(19) Liczba zaktualizowanych koncepcji systemu standaryzacji CIS w województwie lubuskim	Raport ROPS	Do 2026 roku zostanie zaktualizowana koncepcja systemu standaryzacji CIS w województwie lubuskim

DZIAŁANIE 2.3.
Podniesienie kwalifikacji i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(20) Liczba zrealizowanych szkoleń/spotkań doradczych podnoszących kwalifikacje i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES	Sprawozdanie OWES	Do 2026 roku zostaną zrealizowane 34 szkolenia, spotkania doradcze podnoszące kwalifikacje i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES
(21) Liczba podmiotów ekonomii społecznej korzystających z oferty (doradczej/usługowej) OWES	Dane OWES	Do 2026 roku 54 podmioty ekonomii społecznej skorzystają z oferty (doradczej/usługowej) OWES
(22) Liczba przeprowadzonych diagnoz monitorujących potrzeby PS	Dane OWES	Do 2026 roku zostaną przeprowadzone 54 diagnozy monitorujące potrzeby PS

DZIAŁANIE 3.1.

Kształtowanie pozytywnych postaw wobec ES

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(23) Liczba przeprowadzonych kampanii/targów/przeeglądów w obszarze ES	Dane OWES i ROPS	Do 2026 roku zostaną przeprowadzone 4 kampanie/targi/przeeglądy w obszarze ES
(24) Liczba PES nagrodzonych w konkursie Lubuski Włócznik. Lider biznesu społecznego	Dane ROPS	Do 2026 roku 9 PES zostanie nagrodzonych w konkursie Lubuski Włócznik. Lider biznesu społecznego
(25) Liczba przedsiębiorstw nagrodzonych w konkursie Biznes Wrażliwy Społecznie	Dane Fundacji na rzecz Collegium Polonicum	Do 2026 roku 3 przedsiębiorstwa zostaną nagrodzone w konkursie Biznes Wrażliwy Społecznie

DZIAŁANIE 3.2.

Wsparcie funkcjonowania systemu zarządzania w sektorze ES

Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat
(26) Liczba rekomendacji do zmian prawa w zakresie polityki społecznej i ekonomii społecznej przygotowanych przez RKRES	Raport ROPS na podstawie danych o pracach RKRES i jego grup roboczych	Do 2026 roku RKRES przygotuje jedną rekomendację do zmian prawa w zakresie polityki społecznej i ekonomii społecznej
(27) Liczba spotkań ROPS/OWES, ROPS/IZ, ROPS/LGD	Dane ROPS	Liczba spotkań wzmacniających współpracę instytucji systemu zarządzania sektorem ES.
(28) Odsetek JST objętych wsparciem (szkoleniami, doradztwem) w zakresie ES	Dane ROPS	Do 2026 roku 45 pracowników JST zostanie objętych wsparciem (szkoleniami, doradztwem) w zakresie ES

* wartość wskaźnika liczona narastająco

7. Źródła finansowania Programu

Zasady finansowania realizacji Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej mają charakter ramowy, który dopasowany będzie do potrzeb podmiotów zaangażowanych w jego wdrażanie. Wykonanie Programu będzie wspierane przez następujące programy o charakterze operacyjnym oraz źródła finansowania:

- Europejski Fundusz Społeczny (Program Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027);
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności;
- Środki krajowe publiczne (budżet państwa, w tym fundusze celowe, min. PFRON, Fundusz Pracy, Fundusz Solidarności, środki własne jednostek samorządu terytorialnego);
- Środki własne (wkład własny do projektów).

1. Finansowanie działań w obszarze ekonomii społecznej ze środków programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 realizowane jest głównie w ramach celu Szczegółowego (h) - wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji;

a ponadto działania realizowane przez PES-y mogą być współfinansowane w ramach:

Celu Szczegółowego (k) - zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;

Celu Szczegółowego (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci;

Celu Szczegółowego (h) aktywizacja społeczna i zawodowa.

2. Finansowanie działań w obszarze ekonomii społecznej ze środków krajowych, publicznych realizowane jest w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 w ramach Działania 4.13 Wysokiej jakości system włączania społecznego poprzez projekty:

- „Profesjonalne wsparcie w zakresie wdrażania przepisów ustawy o ekonomii społecznej” – realizowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, partnerzy: wojewodowie;
- „Premia społeczna dla JST zlecających PES usługi społeczne” – realizowany przez Fundację Fundusz Współpracy;
- „Wsparcie samoorganizacji i potencjału przedsiębiorstw społecznych” konkurs realizowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej - Departament Ekonomii Społecznej;
- „EStakada – synchronizacja ekonomii społecznej na poziomie kraju” realizowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej - Departament Ekonomii Społecznej;
- „Efekt synergii – koordynacja lubuskiego włączenia społecznego”, działania ROPS w zakresie usług społecznych, pomocy społecznej, ES i aktywnej integracji, służące włączeniu społecznemu, realizowane na poziomie wojewódzkim przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze.

Załącznik nr 1 – podmioty ekonomii społecznej w województwie lubuskim

Tabela 3. Przedsiębiorstwa społeczne w województwie lubuskim

I.p.	Nazwa podmiotu	adres	forma prawna
1	Spółdzielnia Socjalna ALTERNATYWY	ul. Gen. Władysława Sikorskiego 15/4 65-454 Zielona Góra	spółdzielnia socjalna
2	Spółdzielnia Socjalna Zakład Wielobranżowy PoMoc	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wielkopolski	spółdzielnia socjalna
3	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego ROZWÓJ	ul. Łazienki 6 66-400 Gorzów Wielkopolski	organizacja pozarządowa
4	Spółdzielnia Socjalna Grupa Alivio Spn.S	ul. Gen. Józefa Sowińskiego 2 65-419 Zielona Góra	spółdzielnia socjalna
5	Fundacja NOVA	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wielkopolski	organizacja pozarządowa
6	Fundacja ALAS	ul. Raclawicka 39 65-305 Zielona Góra	organizacja pozarządowa
7	Fundacja Drugi Domek	ul. Bartosza Głowackiego 1 65-310 Zielona Góra	organizacja pozarządowa
8	Fundacja Centrum Rozwoju Społeczno-Edukacyjno-Gospodarczego	al. Jana Pawła II 3 68-200 Żary	organizacja pozarządowa
9	Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji Pomost	ul. Okrężna 3 66-200 Świebodzin	organizacja pozarządowa
10	Tlen & Terapia	ul. Jasna 12/1u 65-470 Zielona Góra	spółdzielnia socjalna

11	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna EDEN	ul. Anny Haller 1 67-120 Kożuchów	spółdzielnia socjalna
12	Spółdzielnia Socjalna "Gorący Garnuszek"	ul. Anny Haller 1 67-120 Kożuchów	spółdzielnia socjalna
13	Spółeczne Przedsiębiorstwo Usługowe Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 2 66-470 Kostrzyn nad Odrą	spółdzielnia socjalna
14	Spółdzielnia Socjalna "Zakład Aktywności Zawodowej"	ul. Gen. Jarosława Dąbrowskiego 20a 65-021 Zielona Góra	spółdzielnia socjalna
15	Żarska Spółdzielnia Socjalna	ul. Częstochowska 2A 68-200 Żary	spółdzielnia socjalna
16	Przedsiębiorstwo Rozwoju Społecznego Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 2 66-470 Kostrzyn nad Odrą	spółdzielnia socjalna
17	Lubuski Zespół Obsługi Projektów Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 2 66-470 Kostrzyn nad Odrą	spółdzielnia socjalna
18	Spółdzielnia Socjalna Zielone Oko	ul. Hugo Kołłątaja 12 65-038 Zielona Góra	spółdzielnia socjalna
19	Spółdzielnia Socjalna EKO-DOM	66-300 Kaława 72 ul. Główna 47/2 66-440 Trzebiszewo	spółdzielnia socjalna
20	Spółdzielnia Spółdzielnia AZYMUT	ul. Główna 47/2 66-440 Trzebiszewo	spółdzielnia socjalna
21	Centrum Integracyjne Biała Wieża Spółdzielnia Socjalna	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wielkopolski	spółdzielnia socjalna
22	Fundacja Pałac Bojadła	ul. Kościelna 1 66-130 Bojadła	organizacja pozarządowa
23	Chrześcijańska Fundacja Rozwoju Osobistego RONDO	ul. Jacka Malczewskiego 27 65-001 Zielona Góra	organizacja pozarządowa
24	Zachodnia Grupa Usługowa Spółdzielnia Socjalna	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wielkopolski	spółdzielnia socjalna

Aktualizowany na bieżąco wykaz przedsiębiorstw społecznych znajduje się na stronie internetowej https://rjps.mrips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=59

Tabela 4. Spółdzielnie socjalne z siedzibą w województwie lubuskim

I.p.	Nazwa podmiotu	adres
1	Centrum Integracyjne Biała Wieża Spółdzielnia Socjalna	ul. Teatralna 26, 66-400 Gorzów Wielkopolski
2	Zachodnia Grupa Usługowa Spółdzielnia Socjalna	ul. Teatralna 26, 66-400 Gorzów Wielkopolski
3	Spółdzielnia Socjalna DMB Nowe Horyzonty	ul. Graniczna 17, 66-320 Trzciel
4	Gelato Makers Spółdzielnia Socjalna	Plac Powstańców Wielkopolskich 7 /1 65-075 Zielona Góra
5	Spółdzielnia Socjalna "Classic Cars"	ul. Osiedle Śląskie 4a /10, 65-547 Zielona Góra
6	Spółdzielnia Socjalna Bis	ul. Kazimierza Wielkiego 59 /133a 66-300 Międzyrzecz
7	Spółdzielnia Socjalna Aqua Brunnen	Nowy Dworek 11, 66-200 Świebodzin
8	Spółdzielnia Socjalna "Doktor Merc"	ul. Szarzecka 4a, 66-330 Pszczew
9	Spółdzielnia Socjalna "Razem"	ul. Dworcowa 2, 66-470 Kostrzyn Nad Odrą
10	Lubuski Zespół Obsługi Projektów Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 2, 66-470 Kostrzyn Nad Odrą
11	Spółdzielnia Socjalna Zakład Usług Komunalnych i Kopalnianych	Wędrzyn 12 /4 A, 69-211 Wędrzyn
12	Przedsiębiorstwo Rozwoju Społecznego Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 2, 66-470 Kostrzyn Nad Odrą
13	Spółdzielnia Socjalna "Pok-Bud"	ul. Szlachecka 4, 66-400 Gorzów Wielkopolski
14	Spółdzielnia Socjalna "Grupa Alivio Spn.S."	ul. Generała Józefa Sowińskiego 2 65-419 Zielona Góra
15	Spółdzielnia Socjalna "Dgk" "Mechanika na Piaskach"	ul. Bohaterów Westerplatte 33 66-400 Gorzów Wielkopolski
16	Spółdzielnia Socjalna "Workteam"	Sycowice 68, 66-100 Sycowice
17	Spółdzielnia Socjalna "Re-Mar"	ul. Szeroka 6a, 66-615 Dąbie
18	Spółdzielnia Socjalna "Bogdanka.pl"	ul. Drzewna 23a /1, 65-060 Zielona Góra
19	Społeczne Przedsiębiorstwo Usługowe Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 2, 66-470 Kostrzyn Nad Odrą
20	Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych Słońsk	ul. 3 Lutego 47, 66-436 Słońsk
21	Spółdzielnia Socjalna "Dach-Team"	ul. Przylep-Kolejowa 1, 66-015 Zielona Góra
22	Spółdzielnia Socjalna "Uśmiech"	ul. Rynek 27, 67-124 Nowe Miasteczko
23	Spółdzielnia Socjalna Żywioty	ul. Kilińskiego 4 /4, 69-100 Słubice
24	Spółdzielnia Socjalna Zagroda Leśna w likwidacji	Radzików 35/4, 69-108 Radzików

25	Spółdzielnia Socjalna "Nowe Życie"	ul. Leona Wyczółkowskiego 7 65-140 Zielona Góra
26	Spółdzielnia Socjalna "Paradise"	ul. Dworcowa 1, 67-115 Bytom Odrzański
27	Spółdzielnia Socjalna "Tur"	ul. Kopernika 7 /15, 67-400 Wschowa
28	Spółdzielnia Socjalna Pako	ul. Radowska 27, 69-110 Kowalów
29	Spółdzielnia Socjalna "Alternatywy"	ul. Gen. Władysława Sikorskiego 15/4 65-454 Zielona Góra
30	Spółdzielnia Socjalna "Victoria"	ul. Bolesława Chrobrego 28 66-400 Gorzów Wielkopolski
31	Artystyczna Spółdzielnia Socjalna "As"	ul. Kopernika 17 /3, 66-530 Drezdenko
32	Spółdzielnia Socjalna "Kuznia Z Pasją"	pl. Limanowskiego 16, 69-108 Cybinka
33	Spółdzielnia Socjalna "Centrum Aktywizacji Zawodowej"	ul. Gen. Jarosława Dąbrowskiego 20a 65-021 Zielona Góra
34	Spółdzielnia Socjalna "Smaki Znad Warty I Noteci"	Ługi 31a, 66-520 Ługi
35	Spółdzielnia Socjalna "Azymut"	ul. Główna 47 /2, 66-440 Trzebiszewo
36	Spółdzielnia Socjalna "Eko-Dom"	Kaława 72, 66-300 Kaława
37	Spółdzielnia Socjalna Zielone Oko	ul. Hugo Kołłątaja 12, 65-038 Zielona Góra
38	Spółdzielnia Socjalna "Bez Stresu"	ul. Niecała 2, 65-001 Zielona Góra
39	Spółdzielnia Socjalna "Partner"	Witaszkowo 2, 66-620 Witaszkowo
40	Spółdzielnia Socjalna Gęśla	ul. Kupiecka 42 /86, 67-100 Nowa Sól
41	Spółdzielnia Socjalna "Wsparcie"	ul. Teatralna 26, 66-400 Gorzów Wielkopolski
42	Spółdzielnia Socjalna "To My"	ul. Wałowa 7, 66-200 Świebodzin
43	Spółdzielnia Socjalna "Idea"	ul. Olimpijska 36, 66-400 Gorzów Wielkopolski
44	Spółdzielnia Socjalna "Gorący Garnuszek"	ul. Anny Haller 1, 67-120 Kozuchów
45	Spółdzielnia Socjalna "Power Flower"	Krasowiec 18, 66-446 Krasowiec
46	Spółdzielnia Socjalna Drwal	ul. Ceglana 14 /2, 65-001 Zielona Góra
47	Spółdzielnia Socjalna "Tutaj Studio"	ul. Irysowa 25, 65-012 Zielona Góra
48	Spółdzielnia Socjalna "Silverstone"	ul. Stanisława Moniuszki 8b/7, 65-409 Zielona Góra
49	Spółdzielnia Socjalna 360	ul. Porzeczkowa 22a, 65-790 Zielona Góra
50	Spółdzielnia Socjalna Tlen & Terapia	ul. Jasna 12 /1u, 65-470 Zielona Góra
51	Stacja Zabawa Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 1, 67-115 Bytom Odrzański
52	Spółdzielnia Socjalna "Media Print"	Jeziory Wysokie 16, 68-343 Jeziory Wysokie
53	Liderfach Spółdzielnia Socjalna	ul. Dworcowa 1, 67-115 Bytom Odrzański
54	Spółdzielnia Socjalna "Studnie"	Kaława 68a, 66-300 Kaława

55	Spółdzielnia Socjalna "Swojskie Jadło"	ul. 3 Lutego 74, 66-436 Słońsk
56	Spółdzielnia Socjalna "Ariston"	Ługów 8/E, 66-200 Ługów
57	Spółdzielnia Socjalna "Wedo Studio"	ul. Zamkowa 5a/11, 65-086 Zielona Góra
58	Spółdzielnia Socjalna "Art. Music"	Grąsy 14, 66-520 Grąsy
59	Spółdzielnia Socjalna "Precyzja-Bud"	ul. Gorzowska 4/3, 66-520 Dobiegniew
60	Spółdzielnia Socjalna "Nasze Zaodrże"	Nietkowice 97a, 66-100 Nietkowice
61	Spółdzielnia Socjalna "Razem Do Sukcesu"	ul. Mickiewicza 27, 68-219 Tuplice
62	Spółdzielnia Socjalna Alternatywa	ul. Leśna 13a, 66-008 Świdnica
63	Spółdzielnia Socjalna "Kwazar"	ul. Braci Paździorków 36, 66-400 Gorzów Wielkopolski
64	Spółdzielnia Socjalna Zakład Wielobranżowy „Pomoc"	ul. Teatralna 26, 66-400 Gorzów Wielkopolski
65	Spółdzielnia Socjalna Biuro Obsługi Administracyjnej	ul. Teatralna 26, 66-400 Gorzów Wielkopolski
66	Spółdzielnia Socjalna "Plus"	Depot 8, 66-210 Depot
67	Lubuska Integracyjna Spółdzielnia Socjalna	ul. Generała Jakuba Jasińskiego 4/6 65-453 Zielona Góra
68	Spółdzielnia Socjalna "Silvanus"	Dzietrzychowice 141, 68-100 Dzietrzychowice
69	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna Winda-2	Lutol Mokry 48, 66-320 Lutol Mokry
70	Spółdzielnia Socjalna "Vinx"	Kopernika 6, 67-115 Bytom Odrzański
71	Spółdzielnia Socjalna "Soravia Artis" Z Siedzibą w Żarach	Bohaterów Getta 14a, 68-200 Żary
72	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Rat"	ul. Bolesława Krzywoustego 15, 66-400 Gorzów Wielkopolski
73	Spółdzielnia Socjalna Zakład Aktywności Zawodowej	Dąbrowskiego 20a, 65-021 Zielona Góra
74	Spółdzielnia Socjalna Logservice	Terminal-Budynek Nr 3, 68-212 Olszyna
75	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna Magma	Stefana Batorego 3, 66-330 Pszczew
76	Żarska Spółdzielnia Socjalna "Bis"	Żagańska 24, 68-200 Żary
77	Spółdzielnia Socjalna "Pionier" w Likwidacji	Piaski 22, 66-008 Świdnica
78	Spółdzielnia Socjalna "Dla Rozwoju"	Ściechów 140, 66-433 Ściechów
79	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Eden"	ul. Anny Haller 1, 67-120 Kozuchów
80	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Lider"	Piastowska 19, 67-320 Małomice
81	Spółdzielnia Socjalna "Warto Nad Wartą"	ul. Franciszka Walczaka 25/114 A 66-400 Gorzów Wielkopolski
82	Spółdzielnia Socjalna "Odkrywamy Lubuskie"	Spichrzowa 4 /A, 66-400 Gorzów Wielkopolski

83	Spółdzielnia Socjalna "Atena"	Dąbrowskiego 11, 68-200 Żary
84	Spółdzielnia Socjalna "Pani Sowa"	ul. Piastów 2, 66-600 Krosno Odrzańskie
85	Spółdzielnia Socjalna "Nasz Sukces"	Mickiewicza 3, 66-440 Skwierzyna
86	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Lubusz"	St. Moniuszki 17/7, 65-409 Zielona Góra
87	Zielonogórska Spółdzielnia Socjalna „Sukces”	Marii Konopnickiej 5/5, 65-407 Zielona Góra
88	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna	ul. Kazimierza Wielkiego 59/133 66-300 Międzyrzecz
89	Lutolska Spółdzielnia Socjalna Winda	Lutol Mokry 48, 66 -320 Trzciel
90	Odrzańska Spółdzielnia Socjalna w Krośnie Odrzańskim	Piastów 10E, 66-600 Krosno Odrzańskie
91	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna Rozwój	Podgórna 119, 66-530 Drezdenko
92	Spółdzielnia Socjalna "Promyk"	Lipowa 15, 66-003 Zabór
93	Lubuska Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna w Zielonej Górze w Likwidacji	ul. Kożuchowska 35, 65-364 Zielona Góra
94	Żarska Spółdzielnia Socjalna	ul. Częstochowska 2a, 68-200 Żary
95	Krośnieńska-Gubińska Spółdzielnia Socjalna w likwidacji	Fryderyka Chopina 1 66-600 Krosno Odrzańskie

Źródło: opracowanie własne

Tabela 5. Przedsiębiorstwa społeczne w województwie lubuskim ²⁷

I.p.	Nazwa podmiotu	adres	forma prawna
1	Klub Integracji Społecznej w Lubiszynie	ul. Dworcowa 30f 66-433 Lubiszyn	Gmina Lubiszyn -Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiszynie
2	Klub Integracji Społecznej w Lubniewicach	ul. Jana Pawła II 51A 69-210 Lubniewice	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubniewicach
3	Klub Integracji Społecznej w Deszcznie	ul. Strażacka 5 66-446 Deszczno	Ośrodek Pomocy Społecznej w Deszcznie
4	Klub Integracji Społecznej w Przytocznej	ul. Św. Jana Bosco 1 66-340 Przytoczna	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przytocznej
5	Klub Integracji Społecznej „Zacisze” w Zielonej Górze	ul. Prosta 47A, 65-783 Zielona Góra	Ośrodek Integracji Społecznej
6	Klub Integracji Społecznej ZKJ w Zielonej Górze	ul. Przylep-Skokowa 18D 66-015 Zielona Góra	Zielonogórski Klub Jeździecki

Tabela 6. Centra Integracji Społecznej w województwie lubuskim ²⁸

I.p.	Nazwa podmiotu	adres	forma prawna
1	Centrum Integracji Społecznej w Gorzowie Wlkp.	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wlkp.	Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „Krağ”
2	Centrum Integracji Społecznej w Drezdenku	ul. Warszawska 4 66-530 Drezdenko	Burmistrz Miasta i Gminy Drezdenko
3	Centrum Integracji Społecznej w Zielonej Górze	ul. Staszica 4 65-175 Zielona Góra	Prezydent Miasta Zielona Góra
4	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej „Rozwój” z filiami:	ul. Anny Haller 1 67-120 Kożuchów	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”
5	Centrum Integracji Społecznej w Gorzowie Wlkp.	ul. Przemysłowa 53 66-400 Gorzów Wlkp.	
6	Centrum Integracji Społecznej w Małomicach	ul. Piastowska 19 67-320 Małomice	
7	Centrum Integracji Społecznej w Kostrzynie nad Odrą	ul. Dworcowa 2 66-470 Kostrzyn nad Odrą	

²⁷ Rejestr Klubów Integracji Społecznej w województwie lubuskim prowadzi Lubuskie Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim. Aktualny rejestr znajduje się na stronie internetowej <https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/>

²⁸ Rejestr Centrów Integracji Społecznej w województwie lubuskim prowadzi Lubuskie Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim. Aktualny rejestr znajduje się na stronie internetowej <https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/>

8	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie	ul. Dembowskiego 1 66-520 Dobiegniew	Burmistrz Miasta i Gminy Dobiegniew
9	Centrum Integracji Społecznej w Witnicy	ul. Zaulek Wodny 1 66-460 Witnica	Stowarzyszenie „Wsparcie”
10	Centrum Integracji Społecznej w Strzelcach Krajeńskich	ul. Sportowa 1 66-500 Strzelce Krajeńskie	Fundacja na Rzecz Rozwoju Zasobów Ziemi Dobiegniewskiej
11	Centrum Integracji Społecznej w Świebodzinie	ul. Okrężna 3 66-200 Świebodzin	Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji POMOST
12	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA z filią:	67-300 Szprotawa, ul. gen. Władysława Andersa 12a	Lutolska Spółdzielnia Socjalna „Winda”
13	Centrum Integracji Społecznej w Tomaszowie	ul. Brzozowa 12 68-114 Tomaszowo	
14	Centrum Integracji Społecznej w Zwierzynie	ul. Wojska Polskiego 27 66-542 Zwierzyn	Stowarzyszenie STOLINA
15	Centrum Integracji Społecznej w Gorzowie Wlkp.	ul. Jana Kasprowicza 41 66-400 Gorzów Wlkp.	Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna
16	Centrum Integracji Społecznej w Żarach	Aleja Jana Pawła II nr 3 68-200 Żary	Fundacja Centrum Rozwoju Społeczno-Edukacyjno-Gospodarczego
17	Centrum Integracji Społecznej Rozwój w Rzepinie	ul. Sienkiewicza 20 69 -110 Rzepin	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”
18	Centrum Integracji Społecznej w Łęknicy	ul. Żurawska 1 68 -208 Łęknica	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”
19	Centrum Integracji Społecznej we Wschowie	ul. Kopernika 7 67 -400 Wschowa	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”
20	Centrum Integracji Społecznej w Różankach	ul. Myśliwska 18 66 -416 Różanki	Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „Krag”
21	Centrum Integracji Społecznej WINDA -2	Lutol Mokry 48 66 -320 Trzciel	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna WINDA - 2

Tabela 7. Warsztaty terapii zajęciowej w województwie lubuskim

I.p.	Nazwa podmiotu	adres	forma prawna
1	Warsztat Terapii Zajęciowej „8 kroków”	ul. Słowackiego 14 66-500 Strzelce Krajeńskie	Gmina Strzelce Krajeńskie
2	Warsztat Terapii Zajęciowej w Międzyrzeczu	ul. Podbielskiego 2 66-300 Międzyrzecz	Dom Pomocy Społecznej
3	Warsztat Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wlkp.	ul. Walczaka 25 66-400 Gorzów Wlkp.	Fundacja Złota Jesień
4	Warsztat Terapii Zajęciowej w Żarach	ul. Bohaterów Getta 19 68-200 Żary	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
5	Warsztat Terapii Zajęciowej w Sulęcinie	ul. Lipowa 16c 69-200 Sulęcín	Stowarzyszenie Razem w Sulęcínie
6	Warsztat Terapii Zajęciowej w Nowej Soli	ul. Wróblewskiego 9 67-100 Nowa Sól	Stowarzyszenie Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Pomóż nie będę sam”
7	Warsztat Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wlkp.	ul. Czereśniowa 15 66-400 Gorzów Wlkp.	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej
8	Warsztat Terapii Zajęciowej w Żabicach	ul. Października 12 69-113 Górzycza	Gmina Górzycza
9	Warsztat Terapii Zajęciowej w Gubinie	ul. Gdańska 17 66-620 Gubin	Gmina Gubin
10	Warsztat Terapii Zajęciowej we Wschowie	ul. Zielony Rynek 7 67-400 Wschowa	Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Nasz Ośrodek"
11	Warsztat Terapii Zajęciowej w Kamieniu Wielkim	ul. Stawna 40 66-460 Witnica	Powiat Gorzowski – Dom Pomocy Społecznej
12	Warsztat Terapii Zajęciowej w Lubsku	ul. E. Plater 28 68-300 Lubsko	Parafia rzymskokatolicka pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Lubsku
13	Warsztat Terapii Zajęciowej w Świebodzinie	ul. Sobieskiego 19 66-200 Świebodzin	Starostwo Powiatowe w Świebodzinie
14	Warsztat Terapii Zajęciowej w Szprotawie	ul. Jesionowa 3 67-320 Wiechlice	Szprotawskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych
15	Warsztat Terapii Zajęciowej w Kłodawie	ul. Lipowa 38 66-415 Chwałęcice	Gmina Kłodawa
16	Warsztat Terapii Zajęciowej w Krośnie Odrzańskim	ul. Piastów 10 H 66-600 Krosno Odrzańskie	Gmina Krosno Odrzańskie
17	Warsztat Terapii Zajęciowej Fuzja	ul. Żołnierzy 2 Armii 30-40 65-736 Zielona Góra	Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „TĘCZA” Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska

Tabela 8. Zakłady aktywności zawodowej w województwie lubuskim

I.p.	Nazwa podmiotu	adres	forma prawna
1	Szprotawski Zakład Aktywności Zawodowej	ul. Niepodległości 10 67-300 Szprotawa	Gmina Szprotawa
2	Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim	ul. Stawna 40 Kamień Wielki 66 - 440 Witnica	Fundacja Stephanus

Wydawca:
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze
al. Niepodległości 36
65-042 Zielona Góra

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach projektu pn. „Efekt synergii - koordynacja lubuskiego włączenia społecznego” z Działania 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027.

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

